

ZARZĄDZENIE NR 234/2026
BURMISTRZA WOŁOMINA

z dnia 25 września 2026 r.

w sprawie przyjęcia planu opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnego
w Publicznym Żłobku nr 1 „Wołomiś” w Wołominie

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r., poz. 662 z późn. zm.), art. 6d ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2025 r. poz. 798 z późn. zm.) oraz § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2024 r. w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2024 r. poz. 1882) zarządzam, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się plan opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjny w Publicznym Żłobku nr 1 „Wołomiś” w Wołominie, który stanowi załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Dyrektorowi Publicznego Żłobka nr 1 „Wołomiś” w Wołominie.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Burmistrz Wołomina

Elżbieta Radwan

Plan Opiekuńczo-Wychowawczo-Edukacyjny Publicznego Żłobka Nr 1 „Wołomiś” w Wołominie

Wstęp

Niniejszy plan opiekuńczo-wychowawczy został opracowany w oparciu o Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2024 r. w sprawie standardów opieki sprawowanej nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz Konwencję o Prawach Dziecka, z uwzględnieniem wytycznych zawartych w poradniku Fundacji Rozwoju Dzieci im. Komeńskiego.

Głównym celem planu jest zapewnienie wszechstronnego rozwoju dzieci, ich bezpieczeństwa oraz stworzenie optymalnych warunków do nauki i zabawy.

Personel zatrudniony w Żłobku pracuje zgodnie z Planem OWE:

- uwzględniając prawa dziecka zawarte w Konwencji o prawach dziecka (Dz. U. z 1991 r., nr 120, poz. 526),
- kierując się potrzebami wszystkich dzieci, a w szczególności biorąc pod uwagę potrzeby dzieci z niepełnosprawnością oraz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym, pochodzących z rodzin należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, dzieci z rodzin zróżnicowanych językowo i kulturowo, dzieci z rodzin migrantów, dzieci wymagających szczególnej opieki,
- wypełniając wobec dzieci funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych, potencjału i zainteresowań dziecka,
- zapewniając dzieciom bezpieczną emocjonalnie i fizycznie atmosferę, w szczególności poprzez towarzyszenie społeczne i towarzyszenie dzieciom w rozwoju, podmiotowe traktowanie dziecka, okazywanie szacunku, podejmowanie niedyrektywnych działań, nawiązywanie pozytywnych relacji i budowanie poczucia autonomii,
- zapewniając warunki sprzyjające wszechstronnemu rozwojowi dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem zabaw i interakcji rozwijających: kompetencje komunikacyjne, sprawność fizyczną, percepcję zmysłową, kreatywność i ciekawość świata.

Sposób realizacji standardów opieki, w tym Planu OWE, określają również wewnętrzne dokumenty i akty prawne wydane przez Dyrektora Publicznego Żłobka Nr 1 „Wołomiś” w Wołominie.

1. Informacje ogólne

- 1.1 Publiczny Żłobek Nr 1 „Wołomiś” w Wołominie. Utworzony został w 2026 r. Organem prowadzącym jest Gmina Wołomin, z siedzibą przy ul. Ogrodowej 4.
- 1.2 Przyjmujemy dzieci w wieku od 20 tygodnia życia do lat 3 .Żłobek zarejestrowany jest na 60 dzieci . Mieści się w budynku parterowym, posiada 3 sale edukacyjne. W budynku w części żłobkowej znajdują się pomieszczenia ogólne do przewijania i karmienia dzieci, szatnia oraz łazienka dla osób z niepełnosprawnościami. W holu mieści się również wózkarnia. Przestrzeń w salach zaaranżowana jest w sposób umożliwiający dzieciom korzystanie z różnych stref:
- a. strefa wspólnego czytania
 - b. strefa zabaw konstrukcyjnych
 - c. strefa zabaw ruchowych
 - d. strefa działań artystycznych

W żłobku znajdują się pomieszczenia socjalne dla personelu, kuchnia i zmywalnia oraz pomieszczenia gospodarcze. W części administracyjnej żłobka znajdują się gabinet dyrektora oraz sekretariat.

- 1.3 Wyżywienie: oferujemy 4 posiłki dziennie: śniadanie , drugie śniadanie ,obiad i podwieczorek, posiłki przywozi catering specjalizujący się w żywieniu małych dzieci ,posiłki dostosowane są do wieku i potrzeb dzieci, uwzględniające diety eliminacyjne.
- W pomieszczeniach w których przebywają dzieci, zawsze dostępna jest dla nich woda do picia w każdym momencie dnia.
- 1.4 Teren na zewnątrz: do budynku przylega plac zabaw z którego dzieci mają możliwość korzystać codziennie w celu swobodnej zabawy w naturalnym środowisku.
- 1.5 Żłobek „Wołomiś” wyposażony jest w system monitoringu wizyjnego obejmującego wejście główne , korytarz oraz teren zewnętrzny.
- Monitoring działa całodobowo.

2. Charakterystyka grupy dzieci

- 2.1 W roku 2026/2027 w Żłobku przebywają dzieci w 3 grupach wiekowych.
- 2.2 Grupy zbliżone wiekowo zapewniają korzyści każdemu dziecku, maksymalizując jego ogólny dobrostan.

2.3 Zgodnie z obserwacją praca w grupie dzieci zbliżonych wiekowo daje maluchom wiele korzyści rozwojowych- zarówno społecznych, emocjonalnych, jak i poznawczych.

2.4 W grupie dziecięcej pracuje 1 opiekunka na 8 dzieci, a w przypadku dzieci do 1 roku życia lub dzieci z niepełnosprawnościami 1 opiekunka na 5 dzieci. Opiekunki uwzględniają zróżnicowane potrzeby dzieci i do nich dostosowują harmonogram oraz plan działań.

Opieka i bezpieczeństwo w żłobku

1. Pielęgnacja:

a) codziennie: Dbłość o higienę osobistą (przewijanie, mycie rąk), wspieranie samodzielności w czynnościach higienicznych. Konkretnie działania: zachęcanie do samodzielnego mycia rąk po zabawie, nauka korzystania z nocnika.

b) Szczegółowa **lista działań wspierających autonomię w czynnościach higienicznych** znajduje się w Załączniku A.

c) bezpieczeństwo: Stały nadzór nad dziećmi, zabezpieczanie sal zabaw i placu zabaw, eliminowanie potencjalnych zagrożeń.

2. Żywienie:

a) plan: Zbilansowane, zdrowe posiłki dostosowane do wieku i potrzeb żywieniowych dzieci.

Uwzględnienie specyficznych diet i alergii: *gromadzenie informacji o alergiach i nietolerancjach pokarmowych na początku roku lub w trakcie roku podczas przyjmowania nowych dzieci.*

b) kształtowanie nawyków: Zachęcanie do próbowania nowych smaków, nauka samodzielnego jedzenia.

c) szczegółowa lista działań wspierających samodzielność podczas posiłków znajduje się w **Załączniku B.**

3. Wypoczynek:

a) drzemka: Zapewnienie spokojnego miejsca do drzemki dostosowanego do indywidualnych potrzeb dziecka. Indywidualne rytuały usypiania: *głaskanie po plecach, śpiewanie kołysanki, włączanie cichej muzyki relaksacyjnej.*

b) relaks: Wprowadzanie rytuałów usypiania, tworzenie atmosfery sprzyjającej odpoczynkowi. Przykładowe piosenki lub bajki: „*Aaa, kotki dwa*”, *bajki terapeutyczne, opowieści o pluszakach itp.*

Rozwój psychomotoryczny i poznawczy

1. Rozwój ruchowy:

- a) **zabawy:** Organizowanie zabaw ruchowych, dostarczanie zabawek wspierających motorykę małą i dużą: *turlanie piłek, zabawy z chustą animacyjną, budowanie wieży z klocków, nawlekanie koralików, zabawy z wykorzystaniem tunelu, zjeżdżalni itp.*
- b) **aktywność na świeżym powietrzu:** Codzienne spacerowanie i zabawy w ogrodzie żłobkowym, dostosowane do warunków pogodowych. Przykładowe zabawy na dworze: *zabawy w piaskownicy, zbieranie liści i patyków, zabawy na zjeżdżalni, huśtawki.*

2. Rozwój poznawczy:

- a) **sensoryka:** Stymulacja zmysłów poprzez zabawy z różnymi fakturami, dźwiękami, kolorami i materiałami. Przykładowe zabawy sensoryczne: *malowanie palcami na folii, zabawa w „ciepło-zimno”, pudełko z piaskiem kinetycznym, szufłowanie fasoli, ścieżka sensoryczna itp.*
- b) **mowa:** Rozwijanie mowy poprzez czytanie książeczek, opowiadanie bajek, śpiewanie piosenek. Lista proponowanych książek i piosenek: *seria „Pucio”, „Kicia Kocia”, „Moja pierwsza encyklopedia”, piosenki z repertuaru „Śpiewające Brzdące”.*

- c) **nauka:** Wprowadzanie prostych pojęć (kształty, kolory, liczby) w formie zabawy. Konkretnie bloki tematyczne: *zajęcia przyrodnicze*

- „Kolory wiosny – obserwowanie roślin, sadzenie cebulek, sianie rzeżuchy
- „Co rośnie w ogrodzie? - poznawanie warzyw i owoców,
- „Zwierzęta wiejskiego podwórka” - odgłosy i zabawy ruchowe
- „Jesienne skarby” - zbieranie liści, kasztanów, żołędzi, szyszek
- „Zima w przyrodzie” - jak zwierzęta przygotowują się do zimy.

zajęcia plastyczne :

- „Paluszkowe malowanie” - poznawanie kolorów i faktur,
- „Kolorowe liście” - prace z użyciem naturalnych materiałów,
- „Moje pierwsze świąteczne ozdoby” - dekoracje choinkowe.
- „Mali artyści – malujemy muzykę”
- łączenie plastyki z rytmem,
- „Wiosenne kwiaty” - stemplowanie i wyklejanie.
- *zajęcia muzyczno – ruchowe :*
- „Tup – tup nóżkami” - zabawy z rytmem i ruchem,
- „Wesołe instrumenty” - poznawanie dźwięków grzechotek, bębenków, tamburynów.

- „*Śpiewające paluszki* „
- *krótkie piosenki z gestem* ,
- „*Zatańcz ze mną* „
- *taniec z chustkami i balonikami* .
- „*Muzyka z natury* „
- *sluchanie odgłosów deszczu , wiatru , ptaków*.
- *zajęcia sensoryczne :*
- „*Dotknij i zgadnij* „
- *zabawy z różnymi fakturami* ,
- „*Zabawy z wodą i piaskiem* „
- „*Kolorowy ryż i makaron* „
- *przesypywanie , ugniatanie* ,
- „*Zapachy kuchni* „
- *rozpoznawanie zapachów przypraw i owoców* ,
- „*Zimowy śnieg z mąki ziemniaczanej* „ .
- *zajęcia językowe i poznawcze :*
- „*Moje ciało - poznajemy części ciała* ,
- „*Małe i duże - nauka pojęć przez zabawę* ,
- „*Zwierzątka - gdzie mieszkają , jakie wydają odgłosy* „
- „*Co to za kolor ? - zabawy z kolorami* ,
- „*W świecie emocji*”
- *- rozpoznawanie uczuć na buźkach* .
- *zajęcia kulinarne (mini warsztaty)*
- „*Owocowe szaszłyki* „ ,
- „*Kolorowe kanapki* „ ,
- „*Pieczemy ciasteczka* „ ,
- „*Kolorowe galaretki* „ ,
- „*Zdrowe soki owocowe* „
- *zajęcia prozdrowotne :*
- „*Dbamy o czyste rączki* „ ,
- „*Zęby myjemy – uśmiech mamy* „ ,
- „*Ruch to zdrowie* „ ,

- „ Ubieramy się odpowiednio do pogody „ ,
- „ Zdrowe jedzenie – co lubią nasze brzuszki ? „
- zajęcia okolicznościowe :
- „ Dzień Pluszowego Misia „
- „ Dzień Babci i Dziadka „ ,
- „ Dzień Rodziny „ ,
- „ Dzień Ziemi „ ,
- „Powitanie Wiosny „ .
- „ Spotkanie za Mikołajem , Mikołajki „
- Warsztaty zimowe świąteczno- integracyjne
- „Zapach świąt „

Rozwój emocjonalno-społeczny

1.Relacje:

1. **Współpraca:** Zachęcanie do współpracy w grupie, uczenie dzielenia się zabawkami.

Metody pracy z konfliktem:

ustalanie zasad „jedna zabawka na raz”, nauka mówienia „proszę” i „dziękuję”, mediacje w drobnych konfliktach.

2. **Empatia:** Uwrażliwianie na potrzeby innych dzieci, nauka wyrażania emocji.

Sposoby wspierania empatii:

rozmowy o uczuciach, zabawy z lalkami, wzajemne pocieszanie się.

3. **Poczucie przynależności:** Wspieranie u dzieci poczucia przynależności i ważności na inne osoby. Działania integrujące grupę: *wspólne śpiewanie piosenek*

powitalnych, „krąg” na dywanie, wspólne porządkowanie sali.

3. Szczegółowy plan dnia

Szczegółowy plan dnia, który stanowi stałą rutynę, dając dzieciom poczucie bezpieczeństwa i przewidywalności, znajduje się w **Załączniku C**.

4. Metody pracy z dziećmi:

Szczegółowe metody pracy z dziećmi, w tym zasady komunikacji i reagowania na zachowania, znajdują się w **Załączniku D**.

5. Samodzielność:

Wspieranie samodzielności w jedzeniu, ubieraniu się i porządkowaniu zabawek. Cele na dany miesiąc:

1. *październik – samodzielne jedzenie*
2. *listopad – odkładanie zabawek na miejsce,*
3. *grudzień – samodzielne mycie rącek,*
4. *styczeń - zdejmowanie butów ,*
5. *luty - samodzielne korzystanie z toalety ,*
6. *marzec – kształtowanie umiejętności współpracy w zabawie,*
7. *kwiecień – kształtowanie umiejętności językowych ,*
8. *maj – kształtowanie nawyków kulturalnego zachowania ,*
9. *czerwiec - kształtowanie samodzielności w codziennych czynnościach .*

6. Adaptacja:

1. **Nowe dzieci:** Indywidualne podejście do dzieci w okresie adaptacji, ścisła współpraca z rodzicami. Harmonogramy adaptacyjne:
możliwość krótszych pobyków, obecność rodzica w placówce przez pierwsze dni ,
2. Szczegóły dotyczące przebiegu tego procesu są zawarte w osobnym, ramowym planie adaptacji.
3. **Wsparcie:** Zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa i akceptacji.

1. Współpraca z rodzicami

6. Komunikacja:

1. **Codzienna:** Codzienne przekazywanie informacji na temat samopoczucia i aktywności dziecka. Narzędzia komunikacji:
Aplikacja i przedszkole, krótkie rozmowy w przedpołudniowe i popołudniowe.
2. **Spotkania:** Organizowanie spotkań indywidualnych i grupowych z rodzicami, co najmniej dwa razy w roku. Tematy spotkań: *omówienie procesu adaptacji, omówienie planu pracy, porady na temat odpieluchowania, zdrowie i higiena małego dziecka , rozwój emocjonalny i społeczny dziecka do 3 roku życia, zapoznanie z dokumentacją żłobka.*

7. Podnoszenie kompetencji rodzicielskich:

1. **Spotkania w grupach i materiały:** Przekazywanie rodzicom z danej grupy wiekowej informacji na temat rozwoju dzieci w danym przedziale wiekowym, zasad zdrowego żywienia maluchów, propozycje zabaw wpływających pozytywnie na rozwój dzieci oraz udostępnianie sprawdzonych materiałów na temat bezpiecznych

zabaw z dziećmi, profilaktyki zdrowia i rozwoju na stronie internetowej żłobka oraz na tablicy rodzica w placówce.

2. **Wspólne aktywności:** Proponowanie rodzicom aktywności, które mogą wykonać wspólnie z dzieckiem poza placówką.

8. Włączanie w życie żłobka:

1. **Wydarzenia:** Wspólne organizowanie świąt i imprez okolicznościowych. Plan wydarzeń jest ogłaszany na stronie internetowej żłobka oraz na panelu rodzica i na tablicy ogłoszeń dla rodziców.
2. **Wolontariat:** Zapewnienie możliwości angażowania się rodziców w życie instytucji. Obszary wolontariatu:
pomoc w organizacji wydarzeń, wspólne czytanie dzieciom, przedstawianie maluchom reprezentowanego zawodu np. strażak, pielęgniarz, kolejarz, policjant itp.

9. Indywidualizacja:

Regularne rozmowy z rodzicami na temat potrzeb i postępów dziecka, omawianie dwa razy w roku arkuszy obserwacji dzieci, dostosowywanie działań do indywidualnych potrzeb.

1. Ewaluacja planu

Plan będzie podlegał bieżącej ewaluacji i modyfikacji w zależności od potrzeb i postępów dzieci. Będziemy również brać pod uwagę opinie rodziców oraz wyniki obserwacji pedagogicznych.

Sposób nadzoru realizacji Planu OWE:

- **Bieżący nadzór pedagogiczny:** obserwacja pracy opiekuńczej i wychowawczej, prowadzona przez Dyrektora.
- **Kwartalne spotkania zespołu:** Analiza postępów dzieci, omawianie trudności i planowanie kolejnych działań.
- **Obserwacje w grupie:** Regularne wizyty w grupach w celu oceny jakości interakcji, atmosfery i realizacji celów planu.
- **Opinie rodziców:** Gromadzenie opinii i spostrzeżeń rodziców poprzez ankiety i indywidualne rozmowy.
- **Notatki z obserwacji dzieci:** Analiza postępów rozwojowych poszczególnych dzieci w oparciu o prowadzone notatki oraz arkusze obserwacji.

Załączniki

Załącznik A. do Planu OWE

Lista działań wspierających autonomię dziecka podczas czynności higienicznych

7. Informowanie dziecka o zamiarze zmiany mu pieluszki i oczekiwanie na jego reakcję.

8. Przypominanie dzieciom o korzystaniu z toalety lub nocnika, ale pozwalanie, aby same decydowały, czy chcą z nich skorzystać.
9. Uwzględnianie prawa dziecka do towarzystwa lub intymności w toalecie.
10. Dziecko nie musi pytać o pozwolenie na skorzystanie z toalety lub umycie rąk.
11. Wspieranie samodzielności dzieci związanej z higieną odpowiednio do poziomu ich rozwoju, wspomaganie ich w treningu związanym z higieną, ale respektowanie ich prawa do odmowy tego treningu.
12. Uzgadnianie na bieżąco z pozostałymi opiekunami sposobów wspierania dzieci w rozwoju związanym z higieną.
13. Ustalenie, kto z personelu przekazuje informacje rodzicom i zbiera od nich istotne informacje związane z higieną.
14. Wymienianie z rodzicami aktualnych informacji na temat umiejętności dziecka w zakresie czynności higienicznych i uzgadnianie z nimi wspólnych działań w tym zakresie.
15. Nie karanie dzieci za załatwianie naturalnych potrzeb fizjologicznych, niezależnie od miejsca, gdzie to się odbywa (skorzystanie z nocnika, zmożenie się).
16. Niezawstydzanie dziecka ani nieokazywanie rozczarowania, gdy dziecko nie zasygnalizuje potrzeby skorzystania z nocnika lub toalety.
17. Przewijanie dziecka bez pośpiechu, z delikatnością i ważnością, żeby nie sprawić mu bólu czy przykrości, bycie w kontakcie z dzieckiem.
18. Nieokazywanie dzieciom werbalnie i niewerbalnie swojej niechęci przy czynnościach związanych z pielęgnacją.
19. Wypracowywanie z dziećmi nawyku mycia rąk – odbywanie się tego co najmniej przed każdym posiłkiem i zawsze po skorzystaniu z toalety (dotyczy dzieci, które już są na tym etapie rozwoju).

Załącznik B. do Planu OWE

Lista działań wspierających samodzielność podczas posiłków

- Niezmuszanie dzieci do siadania przy stole, jeśli nie mają potrzeby jedzenia.
- Uprzedzanie dzieci o zbliżającej się porze posiłku, pozwalając im dokończyć zabawę.
- Zapraszanie dzieci do wspólnego nakrywania do stołu i sprzątania po posiłku.
- Dawanie dzieciom tyle czasu na posiłek, ile potrzebują.
- Nienagradzanie dzieci za zjedzenie posiłku ani niekaranie za odmowę jedzenia.
- Akceptowanie tego, że dziecko może nie chcieć niczego zjeść.

- Uwzględnianie werbalnych i pozawerbalnych sygnałów dzieci dotyczących potrzeby jedzenia oraz ilości spożywanych potraw.
- Nienaleganie, aby dziecko zjadło wszystko, co ma na talerzu.
- Pozwalanie (w miarę możliwości rozwojowych), żeby dzieci same nakładały sobie jedzenie.
- Niezmuszanie dziecka, które nałoży sobie za dużo, do zjedzenia wszystkiego.
- Zachęcanie dzieci, w tym także niemowląt, które uzyskały bezpieczną pozycję siedzącą, do samodzielnego jedzenia.
- Pozwalanie jeść rękoma dzieciom, które nie potrafią jeszcze używać sztućców.
- Pomaganie dziecku, które ma trudności z jedzeniem, poprzez karmienie go łyżeczką lub widelcem za jego zgodą.
- Karmienie dzieci niepotrafiących samodzielnie jeść w kontakcie „jeden na jeden”.
- Dopilnowywanie, żeby wszystkie dzieci w czasie posiłku miały stały dostęp do łyżki i widelca.
- Pozwalanie dzieciom podczas posiłku prowadzić rozmowy z personelem i innymi dziećmi siedzącymi przy stole.
- Proponowanie dzieciom potraw, tłumaczenie nazw i składników dania.
- Rozmawianie z dziećmi o tym, co jest zdrowe, a co nie.
- Umożliwianie dzieciom uprawiania ziół (warzyw) w ogrodzie lub doniczkach na oknie.
- Umożliwianie dzieciom udziału w przygotowaniu napojów i prostych potraw.
- Zbieranie od rodziców informacji dotyczących żywienia dziecka, w tym jego preferencji żywieniowych, godzin posiłków, nawyków i rytuałów, ewentualnych trudności żywieniowych, umiejętności.
- Uzgadnianie wspólnie z rodzicami i współpracownikami potrzeb dzieci związanych z żywieniem, uwzględniając zasady zdrowego żywienia i profilaktyki otyłości.
- Zachęcanie rodziców do stosowania zasad zdrowego żywienia w domu.
- Upowszechnianie przepisów i pomysłów na zdrowe posiłki, materiałów na temat zdrowego żywienia.
- Prowadzenie bieżącej obserwacji dzieci w sytuacjach związanych z żywieniem i w razie wyraźnie niepokojących objawów dzielenie się spostrzeżeniami z rodzicami.
- Zwracanie uwagi na niepokojące zachowania dzieci związane z żywieniem i w razie potrzeby kierowanie rodziców do specjalisty.

RAMOWY PLAN DNIA

7:00 – 8:00 Schodzenie się dzieci do żłobka

- zabawy indywidualne w kąciakach zainteresowań
- zabawy ruchowe integrujące całą grupę

8:00 – 8:15 Czynności higieniczne i pielęgnacyjne

- wdrażanie elementów higieny osobistej
- kształtowanie umiejętności samoobsługowych

8:30 – 9:00 I Śniadanie

- karmienie i pomoc przy spożywaniu posiłku
- ćwiczenie umiejętności samodzielnego spożywania posiłku

9:00 – 9:15 Czynności higieniczne i pielęgnacyjne

- wdrażanie elementów higieny osobistej

9:30 – 10:00 Zabawy edukacyjno – rozwojowe. Realizacja planu pracy żłobka.

- zajęcia zorganizowane stymulujące rozwój psychoruchowy dziecka
- zabawy ruchowe koordynujące całe ciało dziecka
- zabawy plastyczne
- zabawy rytmiczne
- zabawy manipulacyjne i paluszkowe
- zabawy logopedyczne, wspomagające rozwój mowy

10:00-10:15 Czynności higieniczne i pielęgnacyjne

- wdrażanie elementów higieny osobistej

10:15 – 10:30 II Śniadanie

- karmienie i pomoc przy spożywaniu posiłku

- ćwiczenie umiejętności samodzielnego spożywania posiłku

10:30 – 11:15 Pobyt na świeżym powietrzu

- w razie niepogody zabawy dowolne w sali organizowane przez opiekunki

11:15 – 11:30 Czynności higieniczne i pielęgnacyjne

- wdrażanie elementów higieny osobistej
- kształtowanie umiejętności samoobsługowych

11:30 – 12:00 Obiad (II danie)

- karmienie i pomoc przy spożywaniu posiłku
- ćwiczenie umiejętności samodzielnego spożywania posiłku

12:00 – 14:00 Czas na sen lub leżakowanie

- słuchanie czytanych bajek
- słuchanie kołysanek, muzyki relaksacyjnej

14:00 – 14:15 Czynności higieniczne i pielęgnacyjne

- kształtowanie umiejętności samoobsługowych

14:15 – 14:30 Zupa

- karmienie i pomoc przy spożywaniu posiłku
- ćwiczenie umiejętności samodzielnego spożywania posiłku

14:30 – 14:45 Czynności higieniczne i pielęgnacyjne

15:15 – 15:30 Podwieczorek

15:30 – 16:00 Zabawy tematyczne – rozwijające indywidualne zdolności dzieci/ Zabawy na świeżym powietrzu

- zabawy rytmiczne
- zabawy manipulacyjne i paluszkowe
- zabawy rozwijające spostrzegawczość

16:00 – 17:00 Zabawy swobodne. Rozchodzenie się dzieci do domu/ Zabawy na świeżym powietrzu

- zabawy w kąciakach zainteresowań

- czas na indywidualne rozmowy rodziców z opiekunkami

** Plan dnia ma charakter ramowy i może ulec zmianie w zależności od potrzeb dzieci oraz warunków organizacyjnych*

Załącznik D. do Planu OWE

1. Metody pracy z dziećmi w żłobku

1.1. Metoda opiekuńczo-wychowawcza

Obejmuje:

- zapewnienie opieki,
- reagowanie na potrzeby dziecka (głód, sen, bliskość),
- budowanie poczucia bezpieczeństwa,
- troskę o komfort psychiczny i fizyczny.

Przykłady działań:

- spokojne karmienie,
- przytulanie w chwilach stresu,
- łagodne usypianie,
- uważne reagowanie na płacz.

1.2. Metoda aktywizująca (uczenie przez działanie)

Dziecko uczy się poprzez:

- zabawę,
- eksperymentowanie,
- dotykanie,
- obserwowanie,
- naśladowanie dorosłych i rówieśników.

Przykłady:

- zabawy sensoryczne (piasek kinetyczny, woda, kasza),
- układanki,
- klocki,
- malowanie palcami,
- zabawy ruchowe.

Opiekun **nie wyręcza**, lecz **wspiera**.

1.3. Metoda wychowania pozytywnego

Polega na:

- wzmacnianiu dobrych zachowań zamiast karania złych,
- docenianiu wysiłku,
- mówieniu „widzę, że się starałeś”,
- unikaniu zawstydzania dziecka.

Przykład:

Zamiast:

✗ „Nie wolno bić!”

Lepiej:

✓ „Widzę, że jesteś zdenerwowany. Możesz powiedzieć słowami, że jesteś zły.”

1.4. Metoda Montessori (elementy)

W wielu żłobkach stosuje się elementy tej metody:

- przygotowane otoczenie,
- niskie półki,
- samodzielność dziecka,
- swobodny wybór zabawy,
- nauka przez doświadczenie.

Przykłady:

- dziecko samo sięga po zabawkę,
- samo próbuje ubrać kapcie,
- pomaga sprzątać po zabawie.

1.5. Metoda planu dnia (stały rytm)

Stały rytm daje dziecku poczucie bezpieczeństwa:

Przykładowy plan:

- przyjście do żłobka,
- śniadanie,
- zabawa,
- spacer,
- obiad,
- drzemka,
- podwieczorek,
- zabawa swobodna.

Powtarzalność pomaga dziecku przewidywać, co będzie dalej.

2. Metody komunikacji

- **Mów prosto i jasno:** Używaj krótkich, konkretnych komunikatów, np. „Usiądź proszę”, „Odejdź proszę”, „Podaj proszę zabawkę”.
- **Zdobądź uwagę:** Przed wydaniem polecenia nawiąż kontakt wzrokowy i/lub dotknij ramienia dziecka, upewniając się, że reaguje pozytywnie na dotyk.
- **Wzmacniaj pozytywne zachowania:** Chwal i doceniaj pozytywne zachowania, np. „Ładnie się bawisz”.
- **Zachęcaj do słownego wyrażania potrzeb:** Skłaniaj dziecko do mówienia o swoich uczuciach i potrzebach, zamiast reagowania agresją.
- **Współpracuj z innymi opiekunami:** Upewnij się, że partnerzy i opiekunowie stosują te same zasady.
- **Wyrażaj swoje potrzeby:** Mów o swoich uczuciach i potrzebach, aby dziecko rozumiało Twoje reakcje.

2.1. Komunikacja empatyczna

Polega na nazywaniu emocji dziecka:

Przykłady:

- „Widzę, że jesteś smutny.”
- „Rozumiem, że tęsknisz za mamą.”
- „Wygląda na to, że jesteś zły.”

Dziecko uczy się rozpoznawać i nazywać emocje.

2.2. Brak krzyku i poniżania

W żłobku **niedopuszczalne są:**

- ☐ krzyk,
- ☐ straszenie,
- ☐ zawstydzanie,
- ☐ wyśmiewanie,
- ☐ grożenie karą.

3. Reagowanie na trudne zachowania

- **Zachowaj spokój:**

Nie podnoś głosu i nie reaguj agresją słowną ani fizyczną. Nie obrażaj, nie zawstydzaj i nie oceniaj dziecka.

- **Zapewnij bezpieczeństwo:**

Odsuń się, jeśli dziecko próbuje Cię uderzyć. W razie potrzeby zastosuj ograniczenia fizyczne, aby zapobiec krzywdzie (swojej lub dziecka).

- **Skup się na zachowaniu, nie na dziecku:**

Mów „to zachowanie nie jest dobre”, a nie „jesteś złym dzieckiem”.

- **Zredukuj komunikację werbalną:**

W chwili silnego pobudzenia dziecka ogranicz rozmowę, nie krzycz i nie tłumacz.

- **Wykorzystaj ćwiczenia wyciszające:**

W przypadku złości, zastosuj metody takie jak ugniatanie papieru, dmuchanie na przedmioty lub ćwiczenia oddechowe.

- **Skieruj uwagę na pozytywną alternatywę:**

Kiedy dziecko się uspokoi, zaproponuj alternatywne sposoby zachowania, np. „jeśli chcesz mojej uwagi, dotknij mojej ręki i powiedz 'przepraszam'”.

- **Bądź konsekwentny:**

Ustal jasne zasady i konsekwentnie ich przestrzegaj.

- **Prowadź rozmowy o emocjach:**

Używaj książek, bajek terapeutycznych i kart z emocjami, aby pomóc dziecku zrozumieć i nazwać swoje uczucia.

- **Daj dziecku wybór:**

Pozwól dziecku ponosić konsekwencje swojego zachowania, dając mu jednak wybór, np. czy chce spokojnie odejść do swojego pokoju, aby się uspokoić.

4. Planowane aktywności w zakresie wspierania u dzieci poczucia przynależności i uważności na inne osoby (Standard 6)

4.1. Wprowadzenie rytuałów powitania i pożegnania

- Dziecko jest witane i żegnane przez znaną mu osobę.
- Dajemy czas na pożegnanie z osobą przyprowadzającą dziecko, tyle, ile dziecko tego czasu potrzebuje.
- Podczas podawania dziecka na ręce opiekuna, dziecko powinno być zwrócone twarzą do niego.
- Opiekun witając się z dzieckiem jest na poziomie dziecka, utrzymuje kontakt wzrokowy, uśmiecha się i używa imienia dziecka, np.: *Dzień dobry Stasiu, miło mi Cię widzieć. Zapraszam do naszej wspólnej zabawy! Czekaliśmy na Ciebie. Cieszę się, że jesteś.*
- Dziecko ma możliwość wniesienia do sali ważnego dla niego przedmiotu. Warto zwrócić uwagę, czy przedmiot ten jest bezpieczny. Jeśli masz wątpliwości, wytłumacz dziecku, dlaczego ten przedmiot należy pozostawić w szatni, np.: *Jest to bardzo mały samochód, może się szybko zgubić.*
- Przy odbiorze dziecka, indywidualnie pożegnaj dziecko dziękując mu i doceniając wspólnie spędzony czas, np.: *Dziękuję Ci Helenko za dzisiejszy dzień. Jestem szczęśliwa, że byłaś dzisiaj*

z nami. Jestem dumna, że dzisiaj założyłaś samodzielnie buty, jak wychodziliśmy na spacer. Do zobaczenia jutro.

4.2. Budowanie rytuałów w grupie

- Śpiewanie piosenek lub mówienie wierszyków przed wybranymi czynnościami, np.: po śniadaniu wspólnie śpiewamy piosenkę powitalną ze wskazaniem imienia każdego obecnego dziecka.
- Witanie dzieci w kręgu dzieci: *Cześć Haniu, cieszymy się, że jesteś z nami!*
- Wykonywanie wspólnych czynności i aktywności, np.: wspólne mycie rąk, siadanie w kręgu, siadanie przy stole.
- Nazwanie grupy i nadanie jej symbolu, np.: grupa czerwona, grupa Sówek, grupa Misie, grupa Odkrywców Świata.
- Włączanie dzieci w proste obowiązki grupowe. Dzieci chętnie pomagają, widząc, że ich zadania są potrzebne i ważne, np.: *Haniu możesz położyć łyżki na stole. Jasiu, a ty postaw miskę z warzywami.* Odstawianie talerzy. Zmywanie stołu.

Wspólny czas na odpoczynek i związany z nim rytuał, np.: czytanie książki, słuchanie muzyki relaksacyjnej lub kołysanek.

4.3. Wspólne świętowanie ważnych chwil

- Tworzenie rytuałów obchodzenia urodzin i powtarzanie zawsze tej samej czynności, gdy któreś dziecko ma urodziny, np.: tworzymy koło i mówimy *Janek ma dziś święto, bo ma urodziny, dlatego zaśpiewamy mu piosenkę.*
- Śpiewanie *Sto lat!* w dniu urodzin dziecka.
- Możliwość celebrowania różnorodnych świąt z uwzględnieniem w szczególności świąt obchodzonych w rodzinach dzieci uczęszczających do danej grupy, zachowując uważność na różnice kulturowe. Wszystkie takie wydarzenia powinny zostać skonsultowane z rodzicami, najlepiej na początku roku podczas pierwszego spotkania.
- Zapraszanie rodziców dzieci pochodzących z innych kultur do współpracy przy organizowaniu wspólnego świętowania. Zachęcanie ich, aby podzielili się z grupą swoimi doświadczeniami celebracji. Wzbogaca to doświadczenia dzieci.

Obchodzenie dnia babci, dziadka, mamy, taty, dnia rodziny, to doskonała okazja do wspólnego świętowania z bliskimi dziecka. Trzeba pamiętać, aby wcześniej rozeznaczyć się w sytuacji rodzinnej dzieci, tak, aby nie stworzyć trudnej sytuacji dla dziecka lub członka rodziny.

- Proponowanie wspólnych zabaw, śpiewanie piosenek oraz tworzenie prac plastycznych np. malowanie na dużych arkuszach papieru. Takie działania wzmacniają więzi, dają dzieciom radość z bycia razem i uczą współpracy w grupie, np.: wspólne tworzenie laurki dla dziecka obchodzącego urodziny.
- Proponowanie dziecku/dzieciom alternatywnych pomysłów i szanowanie odmowy w przygotowywaniu prezentów dla bliskich. To ma być praca dziecka, a nie opiekuna.
- Tworzenie z dziećmi dekoracji świątecznych, np.: bombek, które dzieci same ozdabiają; wieszane są wspólnie z dziećmi na choince.

Śpiewanie piosenek pasujących do okazji, np.: piosenki świąteczne, piosenki o rodzicach, piosenki o dziadkach.

5. Zainteresowanie dziecka innymi osobami

5.1. Organizowanie przestrzeni umożliwiającej kontakt dziecka z innymi dziećmi

- Sala podzielona na strefy, w taki sposób, by dzieci widziały siebie nawzajem.
- Materiały przeznaczone dla dzieci są dla nich dostępne. Meble są niskie, zabawki w zasięgu rąk dziecka. Posegregowane zabawki i pomoce edukacyjne
- Włączanie dzieci w dekorowanie sali

- Angażowanie dzieci do zbierania w ogrodzie szyszek, patyków, liści i tworzenie wraz z dziećmi ścieżki sensorycznej, po której będą mogły chodzić.
- Organizacja przestrzeni sprzyjającej wspólnej zabawie i współpracy, np.: organizowanie stref w taki sposób, by dzieci mogły z łatwością się przemieszczać i wybierać, w której z nich chcą się bawić.

Tworzenie sprzyjających warunków do tego, aby dzieci mogły pracować i bawić się razem, np.: układać puzzle, budować z klocków, bawić się w dom, sklep, fryzjera.

5.2. Opiekun wspiera dziecko w budowaniu kontaktu z rówieśnikami

- Uważna obserwacja wszelkich sygnałów wysyłanych przez dziecko i odpowiadanie na nie.
- Stwarzanie możliwości naśladowania innych dzieci w różnych aktywnościach i czynnościach, bez porównywania poziomu umiejętności dzieci, np.: *Zosia sama je łyżką swoją zupę. Kto chce spróbować jeść zupę łyżką?, Staś ułożył tory, czy ktoś też chce spróbować?*. Opiekun stara się nie używać sformułowań oceniających, np.: ładnie/brzydko.
- Proponowanie różnych rozwiązań sytuacji, np. podaj inną zabawkę, mówiąc: *“Haniu możesz teraz pobawić się inną zabawką, a potem zamienicie się z Jankiem”* (należy upewnić się czy Jaś będzie gotowy na oddanie zabawki)
- Uwrażliwianie dziecka na sygnały od innych dzieci, np.: *Popatrz ciągniesz Janka za kaptur. Janka to boli.*
- Zachęcanie do wspólnych zabaw np. w *a kuku* albo turlanie piłki do drugiego dziecka.
- Pomaganie w nawiązywaniu kontaktu z innymi dziećmi, np.: *Zobacz, Hania też ma misia, może pokażesz swojego?*
- W proponowanych przez siebie aktywnościach dla dzieci, opiekun dostrzega i mówi o nawiązanych interakcjach między dziećmi, np.: podczas śpiewania mówi: *Zobaczcie, Hania klaszcze, Janek też zaczął klaskać, widzę, że podoba się Wam klaskanie, wszyscy klaszczecie tak samo.*
- Wspieranie działania ukierunkowanego na inne dziecko. Opiekun ma świadomość, że dziecko się tego uczy, np.: dzielenia się zabawkami, czekania na swoją kolej, pokazuje, jak poprosić o zabawkę: *„Czy mogę się pobawić twoim misiem Haniu?”* (zwróć uwagę, że Hania może nie mieć gotowości podzielenia się swoim misiem i to akceptujemy. Jeśli przykładowo Jaś uzyska negatywną odpowiedź, to mówimy, że teraz Hania bawi się swoją zabawką i jak będzie gotowa to podzieli się nią).

Proponowanie dzieciom wspólnej zabawy, np.: budowanie z klocków *Zbudujemy razem wieżę!*

Wprowadzanie zabawy w podawanie przedmiotów, np.: *Haniu podaj proszę misia Jasiowi.*

Dziecko dopiero uczy się, że jeśli coś pożyczy, to może to odzyskać.

5.3. Umożliwienie dzieciom podejmowania decyzji w sprawach ich dotyczących

- Zadawaj proste pytania, na które dziecko może odpowiedzieć i obserwuj werbalne i niewerbalne reakcje dziecka, np.: gest, ton głosu lub mina. Odpowiedź dziecka jest wiążąca na wykonanie dalszych czynności.
- Zadawaj dziecku pytania otwarte, np.: *Gdzie chcesz się bawić?*
- U najmłodszych dzieci, w czynnościach i aktywnościach proponuj dziecku kilka alternatyw – ograniczony wybór, np.: pokazując dwie zabawki, malowanie ręką lub trzymanie pędzla, wybór śliniaka.
- W czynnościach i aktywnościach pytaj dziecko, czym chce się bawić lub czego chce użyć, np.: *Czym chcesz malować pracę? Którą zabawką chcesz się bawić?*

W trakcie czynności z udziałem dziecka zadawaj pytania otwarte poprzedzające czynność i respektuj odmowę dziecka, np.: *Jak dzisiaj chcesz odpocząć?*

5.4. Zwiększanie samodzielności dzieci

- Opisywanie i pokazywanie czynności samoobsługowych.
- Angażowanie dzieci w czynności pielęgnacyjne, np.: samodzielne mycie i wycieranie rąk, zdejmowanie kapci, ściąganie czapki.

Wspieranie samodzielności wiąże się z dawaniem czasu dziecku na wykonanie czynności, tyle ile tego dziecko czasu potrzebuje.

- Stwarzamy sytuacje, w których powtarzamy czynności samoobsługowe, np.: mycie rąk przed posiłkami, ściąganie butów i spodni.

Włączanie dzieci w proste obowiązki grupowe, np.: *Haniu, jeśli chcesz możesz położyć łyżki na stole. Jasiu, jeśli chcesz, postaw miskę z warzywami.*

6. Zapewnienie dzieciom warunków do poznawania i doświadczania otaczającego świata (standard 7)

6.1. Organizowanie przestrzeni umożliwiającej poznawanie i doświadczanie otaczającego świata

- Dbanie o bezpieczną przestrzeń, w której dziecko może swobodnie się poruszać.
- Sale są podzielone tak, by dziecko miało możliwość wybrać, z kim ma ochotę wejść w relację.
- Zabawki znajdują się w dostępnych dla dziecka miejscach, np.: na półkach, do których dziecko dosięga lub pudełkach, które są w dostępnych miejscach.
- Przestrzeń zewnętrzna jest tak zorganizowana, aby dziecko mogło korzystać z niej we wszystkich porach roku.
- Używanie kolorowych świateł, lamp typu *Zorza*.
- Organizowanie stref tematycznych: kuchenny, łazienki, prania, sklepowy, lekarski, fryzjerski, majsterkowania.
- Urozmaicanie stref tematycznych, dodawanie zabawek, proponowanie ich innych/nowych zastosowań.
- W sali dostępne są dostosowane do wieku dziecka książki o różnej tematyce: duże, realistyczne obrazki, twarda lub gąbkowa oprawa, krótkie opowiadania z dialogiem, o różnych teksturach.
- Dostępne są materiały naturalne (np.: kasztany, szyszki, liście, kasza, ryż, soczewica, groch) oraz codziennego użytku.

6.2. Opiekun wspiera dziecko w poznawaniu i doświadczaniu otaczającego świata

- Dostosowanie tematyki organizowanych zabaw do wieku, możliwości i zainteresowań dziecka.
- Zabawy trwają tyle czasu, ile dziecko jest nimi zainteresowane.
- Proponowanie aktywności sprzyjających rozwojowi myślenia np.: zabawy konstrukcyjne, opowiadanie/czytanie książeczek, zabawy twórcze z użyciem rozmaitych materiałów i mas, zabawy w nawlekanie, mieszczanie, segregowanie, układanki itd.
- Pytanie dziecka, czym się interesuje, czy ma ochotę dołączyć do zabawy, szanowanie decyzji dziecka, jeśli chce tylko obserwować zabawę.
- Wspieranie dziecka również wtedy, gdy używa przedmiotów w sposób niespecyficzny, szczególnie, że w przypadku nowych przedmiotów dziecko do poznania używa wielu zmysłów.

- Towarzyszenie dziecku i obserwacja z dzieckiem otoczenia, zmian w pogodzie i przyrodzie w związku ze zmianami pór roku, nazywanie poznanych zjawisk.
- Proponowanie dziecku zabaw ruchowych, stymulujących motorykę małą i dużą np.: wspinanie, skakanie, rzucanie, dmuchanie baniek, wózki, hulajnogi, jeździki, chusta “Klanza”, raczkowanie i kucanie, pchanie i popychanie zabawek i inne.
- Pobudzanie ciekawości dziecka przez zadawanie pytań i szukanie wspólnie odpowiedzi, np.: *Z czego jest śnieg/lód? Czy małpy można spotkać na spacerze w parku?*
- Umożliwianie dziecku manipulacji przedmiotami, dotykania ich, gniecenia, wydawania nimi dźwięków.
- Posiłki zorganizowane są w taki sposób, by dziecko miało możliwość spróbować i samodzielnie dokładać sobie dodatki, zachęcanie do próbowania nowych smaków i samodzielnego jedzenia.
- W miarę możliwości rozszerzanie wiedzy na interesujące dziecko tematy.

Okazywanie radości i entuzjazmu, gdy dziecko poznaje właściwości przedmiotu albo odkrywa jego zastosowanie.

6.3. Myślenie przyczynowo skutkowe

- Pokazuj dziecku książki z pojedynczymi obrazkami, opowiadaj, co jest na obrazku, czytaj krótkie teksty.
- Słuchaj z dzieckiem krótkich opowiadań, wierszyków i inscenizacji czytanych tekstów.
- Rozmawiaj z dzieckiem o sytuacjach zawartych w książce.
- Opisuj dziecku, co je otacza, również czynności które wykonujesz, szczególnie dotyczące dziecka.
- Zadawaj dziecku pytania otwarte dotyczące wykonywanych czynności, np.: *Co będziemy teraz robić? Myjemy ręce.*
- Rozmawiaj z dzieckiem o tym, co je otacza, rozmawiajcie o zmianach o tym co się dzieje i co się wydarzyło lub wydarzy.
- Pobudzaj dziecko do myślenia, umożliwiając swobodne działanie na przedmiocie, wspólne szukanie doświadczeń w otaczającym świecie.
- Używaj i pokazuj dzieciom znaczenie pojęć: głośno-cicho, wysoko-nisko, ciemno-jasno, otwarte-zamknięte, daleko-blisko, ciepłe-zimne, dużo-mało, szybko-wolno, nad, pod, obok, w, za.
- Dostarczaj różne materiały (papier, ciastolina, chustki, piasek) do gniecenia, rwania, składania itp.
- Pokazuj zabawkę zwracając uwagę, co może za chwilę się stać – jedzie-stoi, gładkie-szorstkie, ciche-głośne, ciepłe-zimne, świeci-gaśnie.
- Zabawy konstrukcyjne – budowanie z klocków: piętrzenie, mieszczanie, układanie, rozkładanie, składanie, przesuwanie, budowle z klocków: pociąg, wieża itd., użyciem zestawów „mały konstruktor”, „warsztat rzemieślniczy”, warsztat wyposażony w śrubki, młotek, piłę.

Loteryjki cztery kształty geometryczne: kwadrat, koło, trójkąt, prostokąt.

- Zabawy dotyczące analizy przedmiotu (tworzenie metodą prób i błędów piramid z foremek stopniowanej wielkości), otwieranie, zamykanie, odkręcanie, zakręcanie, dopasowanie, spostrzeganie przez dziecko różnych kształtów.
- Tworzenie stoliczków do aktywności manipulacyjnej, np.: uruchamianie przyciskami tablicy manipulacyjnej, łączenie obrazka z konkretnym przyciskiem.

- Zabawy twórcze z naklejaniem wydzieranek i wycinanek z: kolorowego papieru, drukowanie stemplem, malowanie, rysowanie mazakiem, z gałgankiem, rozprostowanie gałganka, układanie na papierze, np.: liście.
- Układanki przestrzenne np.: labirynty, fale, puzzle, piko, sortery z klockami.
- Poznawanie różnych faktur, struktur za pomocą dłoni (np.: piasek, farby, papier, ciastolina, klej, pisaki, kredki), formowanie z gliny.
- Zabawy z nawlekaniem, poznawanie funkcji otworów (foremki, kolorowe kółka, piko, loteryjki, klocki-test, tabliczki perforowane i wciskanie).

6.4. Umiejętność obserwacji i doświadczanie otaczającego świata

- Dostarczaj dziecku wrażeń dla wszystkich zmysłów, nazywaj, pytaj, rozmawiaj o doświadczeniu.
- Pobudzaj w dziecku nowe zainteresowania.
- Pozwalaj dziecku na decydowanie o jego własnych planach.
- Opisuj dziecku otaczający je świat, opowiadaj o nim i obserwowanych zjawiskach przyrody, rozmawiajcie o tym, co się dzieje wokół. Zabawy piaskiem kinetycznymi lub ogrodowym w piaskownicy przy sprzyjających warunkach pogodowych, przesypywanie piasku, przelewanie wody, budowę z piasku.
- Zabawki stymulujące poduchy, podpory, wałki, gumowe klocki, grające zabawki, hamak, gniazdo.
- Zabawki do manipulowania, chusteczki, szmatki, maskotki.
- Zabawy w zakładanie własnego ogródka.
- Zabawy w określanie zapachu i smaku.
- Zabawy umożliwiające degustacje, np.: owoców, warzyw, „badanie” smaku banana, jabłka, ogórka, itd.

Docenianie wysiłku dziecka włożonego w aktywność, zabawę.

6.5. Używanie określeń dla cech przedmiotów

- Odwołuj się do pamięci dziecka, jakie cechy przedmiotów poznało i zapamiętało.
- Przedstawiaj dziecku przeciwstawne cechy przedmiotów.
- Zabawy w gromadzenie pod magiczną chustą/czarodziejskim workiem przedmiotów o różnych kształtach, rozmiarach i zadawanie pytania *Co to jest?*
- Zabawy rozwijające funkcję pamięci – odwoływanie się do tego, co dziecko zapamiętało z treści krótkiego opowiadania, zadawanie prostych pytań, zapamiętywanie imion rówieśników, wskazywanie na konkretne dziecko.
- Zabawy rozwijające spostrzegawczość poprzez klasyfikację odnajdywania wspólnych cech np.: dwóch przedmiotów: dwa klocki, dwie piłki, dwa samochody, dwie lalki.
- Zabawy w strefach tematycznych:
 - strefa kuchenna: gotowanie, sprzątanie, itd., przyswajanie nazw i funkcji przedmiotów kuchennych, odchyłanie pokrywki, mieszanie łyżką, przelewanie i odlewanie łyżką – inscenizacja przygotowania posiłku,
 - strefa łazienki: używamy atrybuty do higieny lub zamieniamy funkcję rzeczy – klocek staje się np. mydłem, mycie lali rączek, buzi, głowy, wycieranie lali i jej części ciała, podkreślanie, że lala lubi być czysta, zachęcanie dziecka do naśladowania czynności, informujemy dziecko, że lala jest bardzo zadowolona, bo jest czysta, lala uśmiecha się do dziecka,
 - strefa prania: nalewanie wody do miseczki, wkładanie bielizny lali, pranie ubranek, płukanie ubranek, rozwieszanie upranej bielizny,
 - strefa sklepowy: podział na role: sprzedawca i kupujący, sprzedawanie, kupowanie, ważenie, przyjmowanie i wydawanie produktów,

strefa lekarza: badanie i osłuchiwanie chorego, mierzenie temperatury, podawanie leków, robienie szczepionek, wypisywanie recepty, zasłanianie pacjenta za parawanem, układanie pacjenta na kozetce lekarskiej (lala, miś, piesek),

strefa fryzjerski: czesanie, mycie włosów szamponem, suszenie włosów, przypinanie spinek, wałków, nakładanie ręcznika, czesanie włosów,

strefa prasowania: ustawianie deski do prasowania, ustawianie koszyka z bielizną do prasowania, ustawianie żelazka, ustawianie spryskiwacza z wodą i spryskiwanie bielizny, rozkładanie na desce bielizny do prasowania, prasowanie bielizny poprzez przesuwanie żelazkiem, składanie i układanie bielizny do szafy,

✓ strefa w mieszkaniu: nakrywanie obrusem stołu, rozkładanie naczyń stołowych, wspólne jedzenie przy stole, wspólne picie wody i, wspólne zjadanie owoców i warzyw, itd., układanie się do snu, układanie ubranek do szafy.

6.6. Używanie określeń przestrzennych

- Proponuj zajęcia doskonalące zmysł równowagi i orientacji w przestrzeni oraz doskonalące i usprawniające postawy dziecka.
- Stwarzaj przestrzeń do swobodnej działalności dziecka.
- Zachęcaj dziecko do doskonalenia koordynacji wzrokowo-ruchowej w zakresie motoryki dużej, używaj w tym czasie zwrotów: *wejdź na schody, biegnij za Basią*.
- Angażuj dziecko w trakcie czynności porządkowych po zabawie, używaj w tym czasie określeń typu: *Podnieś książkę z podłogi i odłóż na półkę, Włóż klocki do pudełka, Samochodzik jest pod parapetem- ustaw go na parapecie*.
- Układanie kilkuelementowych puzzli – dopasowywanie kształtów postaci, np.: zwierząt, figur geometrycznych (koła, kwadratów, trójkątów).
- Pomaganie dzieciom zapamiętywać otoczenia i przestrzeń, aby stało się ono znane dziecku.
- Ćwiczenia przyczyniające się do wyrobienia celności, zręczności u dziecka: ćwiczenia w chodzeniu, ćwiczenia w rzucie, ćwiczenia we wspinaniu, ćwiczenia ogólnorozwojowe (raczkowanie, kucanie, schylanie się do przodu, na boki, podnoszenie nóg do góry, skakanie w dół i górę), ćwiczenia na ławeczce szwedzkiej, np.: „Rybka”, ćwiczenia po okrągłych taflach z różnorodną strukturą, ćwiczenia w różnych pozycjach.
- Zabawy ruchowe rozwijające zmysł równowagi: z użyciem ławeczki szwedzkiej przechodzenie po ławeczce przy asekuracji dorosłego, z użyciem drabinek, cegiełek, skrzyń o różnych wymiarach, woreczków z grochem, chodzenie za wózkiem, chodzenie popychając taczkę, chodzenie wzdłuż taśmy, chodzenie z przedmiotami, tory przeszkód np.: kręgle, łuki, koła, bieżnie.
- Zabawy w chowanie konkretnych przedmiotów i odnajdywanie ich.
- Zabawki stymulujące motorykę dużą i małą: chusta „Klanza”, wózki, taczki, rowerki na napęd nożny, samochody ciężarowe o dużych wymiarach.

8. Tworzenie dzieciom środowiska sprzyjającego mówieniu, słuchaniu i porozumiewaniu (standard 8)

8.1. Mówienie powoli i wyraźnie w sposób dostosowany do etapu rozwoju dziecka

- Używanie krótkich prostych zdań, np.: *To jest piłka*.
- Unikanie zdrobnień oraz mowy infantylniej w komunikacji z dziećmi, np. nie mów: *W miseczce jest kaszunia, mniam mniam, jaka pyszniutka! Otwieramy buziutka, am am*. Poprawny komunikat to: *W misce jest kasza. Jest ciepła i wygląda smacznie. Chcesz spróbować?*
- Dbanie o prawidłową pozycję w kontakcie z dzieckiem- należy zniżyć się do poziomu dziecka, przykucnąć. Należy unikać mówienia do dziecka z odległości.
- Nawiązywanie kontaktu wzrokowego- patrzenie w oczy dziecka, kontakt „twarzą w twarz” podczas codziennych aktywności (posiłki, czynności higieniczne, zabawa).

- Akcentowanie wyrazów znaczących- poprzez użycie odpowiedniej intonacji

8.2. Czekanie na odpowiedź dziecka (werbalną lub niewerbalną) zanim przejdzie się do następnych pytań lub komentarzy

- Dawanie dziecku czasu na odpowiedź, tyle ile tego czasu potrzebuje- należy odczekać chwilę po zadaniu pytania, nawet jeśli widać, że dziecko jeszcze nie odpowiada.
- Unikanie przerywania dziecku, pozwalanie mu na dokończenie jego własnej wypowiedzi.
- Powtarzanie - należy powtórzyć pytanie, jeśli jest taka potrzeba, należy unikać pośpieszania dziecka.
- Utrzymywanie kontaktu wzrokowego- okazanie dziecku, że jesteś cierpliwy i słuchasz.
- Docenianie każdej odpowiedzi- nawet jeśli jest niepełna lub niepoprawna, należy docenić wysiłek dziecka, żeby czuło się zmotywowane do dalszej rozmowy.

8.3. Pogłębianie rozmowy w sposób, który dłużej przyciąga uwagę dzieci na danym temacie

Podążanie za zainteresowaniem dziecka

- rozwijanie werbalne tego, czym dziecko się zainteresuje
- pogłębianie tematu dodatkowymi wątkami

Rozbudowywanie wypowiedzi dziecka

- dodawanie nowych szczegółów lub informacji do tego, co powiedziało dziecko
- przykład: dziecko mówi „*Kot ucieka*” - dorosły: „*Tak, kot ucieka szybko, chyba czegoś się wystraszył*”

Łączenie tematu rozmowy z doświadczeniami dziecka

- odnoszenie tematu do sytuacji, które dziecko zna lub przeżyło

pomaga to utrzymać zainteresowanie, bo rozmowa staje się osobista i zrozumiała

8.4. Używanie pytań zarówno otwartych jak i zamkniętych, na które dzieci mogą dać krótką odpowiedź

Dla mniejszego dziecka łatwiejsze będą pytania typu zamkniętego, ponieważ może odpowiedzieć gestem, spojrzeniem, wskazaniem palcem lub pojedynczym słowem, np.: *Czy to jest miś?*, nawet jeśli dziecko nam nie odpowie, to pokazanie misia także wspiera rozwój komunikacji.

8.5. Stosowanie różnorodnych form wypowiedzi (parafrazy, pytania, zdania twierdzące, wykrzyknikowe itd.)

Parafrazy

- powtarzanie słów dziecka własnymi słowami, aby pokazać, że rozumiemy i utrwalamy jego wypowiedź
- przykład: dziecko mówi „*Samochód jedzie szybko*”, opiekun: „*Tak, widzę, że samochód pędzi bardzo szybko!*”

Pytania

- stosowanie zarówno pytań zamkniętych, jak i otwartych; zacznij od pytań zamkniętych u mniejszych dzieci

Zdania twierdzące

- używanie prostych zdań opisujących sytuację: „*Samochód jest czerwony.*”
- dodawanie informacji wzbogacających słownictwo i rozwijających myślenie dziecka

Zdania wykrzyknikowe

- wyrażanie emocje i ekscytacji, aby przyciągnąć uwagę dziecka: „*Ale ten pies jest ogromny!*”
- stosowanie wykrzyknienia przy pozytywnych wzmocnieniach: „*Bardzo się napracowałeś!*”

Łączenie form wypowiedzi w rozmowie

- mieszanie pytań, twierdzeń i wykrzykników w naturalnym rytmie rozmowy, aby była ciekawa i dynamiczna. Pozwala to dziecku rozumieć różne sposoby wyrażania myśli i emocji

8.5. Odpowiadanie na próby komunikacji dziecka, wypowiedzi oraz ich rozwijanie

- Reagowanie na każdą próbę komunikacyjną podejmowaną przez dziecko.
- Potwierdzanie dziecku, że to co mówi zostało odebrane przez słuchacza.
- Interpretowanie dźwięków, czynności, gestów za pomocą prostego języka.
- Ubieranie w słowa tego, co chce powiedzieć dziecko- dostosowanie komunikatu do możliwości dziecka.
- Modelowanie wypowiedzi werbalnych- pokazywanie jak mówić w danej sytuacji. Dorosły mówi poprawnie i jasno, a dziecko może to usłyszeć i naśladować, np. dziecko mówi „pi” (pić), dorosły mówi „Chcesz pić wodę?”. W ten sposób dziecko uczy się dłuższych i poprawnych zdań.
- Rozwijanie wypowiedzi dziecka np. poprzez powtarzanie tego, co mówi dziecko oraz rozszerzanie jego wypowiedzi, np.: Dziecko: *Piesek biegnie!* Opiekun: *Tak! Piesek biegnie szybko! Może przed kimś ucieka?*
- Dbłość o naprzemiennność w komunikacji.
- **Dbłość o rozwój językowy**
- Poprawianie niedoskonałości językowych typowych dla wieku dziecka, poprzez powtórzenie jego słów w poprawnej formie. Jaś powiedział: *Zjadłam pyszną zupę.* Komentarz opiekuna: „Aha, zjadłeś pyszną zupę.” Unikaj sformułowań: *Tak się nie mówi* (np. *bo jesteś chłopcem*) oraz *Powtórz prawidłowy wyraz.*

8.6. Okazywanie zrozumienia dla emocji dziecka i ich nazywanie

- Nazywanie emocji, które dziecko aktualnie odczuwa. *Widzę, że jesteś smutny.*
- Tłumaczenie dzieciom emocji poprzez ich opisywanie, np.: *Kiedy się złościś, możesz czuć, jak twoje serce bije szybciej.*
- Stwarzanie w rozmowie z dzieckiem bezpiecznej przestrzeni, w której dziecko będzie mogło swobodnie okazać swoje emocje.
- Nazywanie emocji własnych, które dziecko obserwuje (mówienie na głos, tego co nas ucieszyło, zaskoczyło czy zasmuciło).
- Rozmawianie z dziećmi o emocjach przeżywanych każdego dnia, w różnych sytuacjach.
- Pokazywanie, jak różne emocje mogą wyglądać na twarzach innych ludzi dzięki wykorzystaniu kart emocji, książeczek obrazkowych, zdjęć.

8.7. Objaśnianie dzieciom znaczenia nowych słów przy wykorzystaniu gestów i mimiki

- Używanie naturalnych gestów, które ilustrują znaczenie słowa, np. pokazanie słowa „duży” poprzez gest rozłożenia rąk)
- Stosowanie wyrazistej mimiki, aby wzmocnić przekaz słowny.
- Zachęcanie dziecka do naśladowania gestów i mimiki podczas powtarzania słów.

8.7. Częste powtarzanie słów i zwrotów

- Wprowadzanie nowych słów w naturalnych, codziennych sytuacjach.
- Wielokrotne używanie słowa w różnych kontekstach, aby dziecko łatwiej zapamiętało znaczenie.
- Tworzenie sytuacji sprzyjających poznawaniu nowych słów.
- Wspomaganie przekazu słownego obrazem- pokazywanie zdjęć/ ilustracji.
- Tworzenie prostych, krótkich zdań zawierających nowe słowo.
- Powracanie do wcześniej poznanych słów, aby utrwalić ich znaczenie.
- Zachęcanie dziecka do samodzielnego używania słów w zabawie i rozmowie.

8.8. Zachęcanie dzieci do naśladowania dźwięków

- Naśladowanie dźwięków zwierząt podczas zabawy (np. „muu”, „hau”, „miau”).
- Wykorzystywanie zabawek dźwiękowych (autka, instrumenty, pluszaki wydające odgłosy).
- Wspólne słuchanie krótkich nagrań z odgłosami i powtarzanie ich.
- Śpiewanie prostych piosenek z powtarzalnymi dźwiękonaśladowczymi elementami.
- Zabawy typu „kto zrobi głośniejsze/ciszej?” z tym samym dźwiękiem.
- Zachęcanie do powtarzania dźwięków codziennych czynności (np. „bam”, „kap”, „puf”).
- Tworzenie zabawnych rymowanek z dźwiękami (np. „bum bum w bębenek - hop hop pod sufit)
- Nagradzanie prób powtarzania dźwięków uśmiechem, pochwałą, entuzjazmem.
- Odgrywanie krótkich scenek, w których każdy przedmiot „wydaje” swój dźwięk.

8.9. Dopytywanie dzieci o ich potrzeby w czasie codziennych czynności, takich jak toaleta, posiłki czy zabawa

- Obserwowanie dziecka i na bieżąco nazywanie dostrzeżonych potrzeb, np.: *O, widzę, że sięgasz po wodę, chcesz jeszcze!* lub dopytywanie konkretne, np. *Czy chcesz jeszcze wody?*
- Dawanie dziecku ograniczonego wyboru, np.: *Chcesz pić wodę czy sok?* lub *Który śliniak chcesz założyć: różowy czy żółty?* (pytanie z jednoczesną prezentacją możliwości wyboru).

8.10. Rozmowy z dziećmi na temat tego, co jest aktualnie przedmiotem ich uwagi

- Wykorzystywanie codziennych aktywności do podejmowania rozmów z dzieckiem.

Obserwacja i wsłuchiwanie się w zainteresowania dziecka

- zwracanie uwagi na to, czym dziecko się bawi, na co patrzy lub o czym mówi
- identyfikowanie tematów, które wywołują u dziecka emocje (radość, ciekawość)

Aktywne włączanie się w rozmowę

- zadawanie pytań otwartych: „*Co tam widzisz?*”
- komentowanie i rozbudowywanie wypowiedzi dziecka: „*Widzę, że samochód jedzie bardzo szybko! Dokąd jedziesz?*”
- Dostarczanie informacji poprzez dłuższe opisy słowne - mówienie o tym co się dzieje w trakcie trwania aktywności: co robi dziecko- co robi opiekun? W trakcie obiadu opiekun opowiada o jedzeniu, np.: *Aniu, dzisiaj na obiad jest marchewka. Ma pomarańczowy kolor. Pachnie przyjemnie. albo Teraz założymy sweter. Twój sweter jest zielony i miękki. Ma guziki.*

9. Kształtowanie otoczenia umożliwiającego rozwój sprawności fizycznej dzieci oraz angażowanie zmysłów (Standard 9)

9.1. Zmysł przedsionkowy - kontrola równowagi i orientacja w przestrzeni.

Zachęcanie dzieci do:

- ruchów głową,
- obrotów względem osi ciała,
- skakania,
- bujania,
- huśtania,
- przewrotów,
- jazdy na jeźdźniku lub rowerku biegowym.

9.2. Propriocepcja – czucie głębokie oraz schemat własnego ciała.

Stymulowanie dzieci w sferze dotyku. Można wykonywać następujące ćwiczenia:

- noszenie przedmiotów o różnej wielkości i wadze,

- mocne przytulanie,
- bieganie,
- przeciąganie liny,
- wspinanie się na kształtki lub drabinkę, przechodzenie przez tunel,
- czołganie się.

9.3. Koordynacja wzrokowo-ruchowa w dużej motoryce odgrywa ważną rolę w orientacji w przestrzeni i koordynacji ruchowej. Aktywuje śledzenie ruchu i ocenę odległości.

Wykonywanie z dziećmi takich aktywności jak:

- gra w piłkę (kopanie, turlanie, rzucanie, łapanie, odbijanie),
- różnego rodzaju tory przeszkód.
- chodzenie po różnych strukturach – ścieżki sensoryczne,
- masaże różnymi fakturami.
- taniec do muzyki,
- klaskanie w rytm muzyki,
- tupanie,
- kręcenie,
- pokazywanie części ciała w rytm muzyki,
- wykonywanie poleceń ruchowych

9.4. Dotyk (faktura, temperatura, kształt i wielkość przedmiotów, nacisk i siła chwytu) – gdy dziecko ma trudności w dotykaniu różnych rzeczy, nie lubi się brudzić.

Stymulowanie dzieci podczas zabaw sensorycznych z różnymi fakturami:

- lepienie z plasteliny,
- zabawy w wodzie i piasku,
- malowanie palcami.

9.5. Chwyt pęsetkowy – codzienne ćwiczenia zwiększają rozwój w tym aspekcie.

Stymulowanie dzieci podczas takich aktywności jak:

- łowienie rybek,
- rysowanie kredkami,
- trzymanie sztućców,
- zapinanie guzików,
- zapinanie rzepów w butach.

9.6. Manipulacja przedmiotami pomaga dzieciom w codziennym funkcjonowaniu.

Stymulowanie dzieci podczas takich aktywności jak:

- układanie układanek,
- zabawy sorterami,
- zabawa puzzlami, klockami.

9.7. Wzrok (oko-ręka) w małej motoryce jest skorelowany z problemami z precyzją ruchów.

Stymulowanie dzieci podczas takich aktywności jak:

- rysowanie,
- pisanie,
- nawlekanie koralików,
- naklejanie i odklejanie naklejek,
- wycinanie nożyczkami.

9.8. Słuch jest ważny w rozwoju rytmiki ruchowej. Synchronizacja ruchów z dźwiękiem

Zachęcanie dzieci do zabaw muzycznych, np.:

- klaskanie,
- używanie instrumentów muzycznych,

- uczenie krótkich wierszyków czy tekstów piosenek,
- piosenki z gestem.

9.9. Wspieranie rozwoju motoryki małej i angażowanie zmysłów, ćwiczenie koordynacji wzrokowo-ruchowej

- Przekładanie przedmiotów pęsetką – chwytanie i przekładanie np.: pomponów pęsetą lub szczypcami.
- Zabawa-ćwiczenie w zapinanie i rozpinanie – guzików, zamków błyskawicznych i rzepów.
- Zabawa w przesypywanie/przelewanie – przekładanie kaszy, makaronu lub fasoli z jednego pojemnika do drugiego, przelewanie wody kubeczkami.
- Zabawa „łap i puść” – podawanie dziecku lekkich przedmiotów i zachęcanie do puszczania ich.
- Dotykanie różnych faktur – zabawy sensoryczne z tkaninami, gąbkami, papierem, itp.
- Zabawa „paluszkowe rymowanki” – np.: *Idzie rak nieborak*, które zachęcają do poruszania palcami.
- Nawlekanie dużych koralików, przekładanie dużych klocków z dziurką na sznurek.
- Zabawa w „przyklejanie” – naklejanie naklejek na kartkę.
- Przekładanie przedmiotów pęsetką – chwytanie i przekładanie, np.: pomponów pęsetą lub szczypcami.
- Karmienie misia łyżeczką – nabieranie małych przedmiotów na łyżeczkę i podawanie „misiowi”.
- Zabawa w ciasto – ugniatanie ciastoliny, modeliny lub masy solnej.
- Rysowanie kredą i malowanie palcami – tworzenie prostych rysunków na tablicy lub kartce.
- Wyciskanie i wałkowanie plasteliny – dzieci lepią kulki, wałkują i formują kształty.
- Wkładanie patyczków do otworów, np.: przeciąganie patyczków przez małe dziurki w pudełku.
- Zabawa „Ułóż wieżę” – układanie klocków w stos i burzenie ich.
- Łowienie rybek na magnes – dzieci łowią rybki na wędkę magnetyczną.

9.10. Wspieranie czucia głębokiego oraz kształtowanie schematu własnego ciała

- Zabawa „łap i puść” – podawanie dziecku lekkich przedmiotów i zachęcanie do puszczania ich.
- Zabawa w tunel – przechodzenie przez tunel, w tym ułożony z koca.
- Balansowanie na linie – chodzenie po linii wyznaczonej na podłodze.

9.11. Aktywności w zakresie dużej motoryki i angażowanie zmysłów ze szczególnym uwzględnieniem zabaw na świeżym powietrzu, ćwiczenie koordynacji wzrokowo- ruchowej i równowagi

- Dotykanie różnych faktur – zabawy sensoryczne z tkaninami, gąbkami, papierem, itp.
- Tworzenie z dziećmi od podstaw ścieżki sensorycznej (szyszki, kamienie, patyki, kora, liście) i chodzenie po niej.
- Chodzenie po naturalnej ścieżce sensorycznej (szyszki, kamienie, patyki, kora, liście).
- Turlanie się po macie – zachęcanie dziecka do obracania się i pełzania.
- Podskoki na kolanach / piłce gimnastycznej – sadzanie dziecka na kolanach opiekuna i delikatne podskakiwanie.
- Zabawa w „samolocik” – unoszenie dziecka w powietrzu i lekkie kołysanie.
- Ćwiczenia na brzuszku – układanie zabawek poza zasięgiem, by zachęcić do pełzania.

- Turlanie piłki – dorosły toczy piłkę do dziecka, zachęcając je do chwytania i odpychania.
- Zabawa „ciągnij i pchaj” – dziecko próbuje odpychać lub przyciągać przedmioty.
- Tor przeszkód z poduszek – przechodzenie po różnych wysokościach.
- Zabawa w piłkę – turlanie i lekkie kopanie piłki.
- Chodzenie po śladach – naklejamy taśmą „ścieżkę” do przejścia.
- Bieganie z przeszkodami – omijanie pachołków lub poduszek.
- Skoki do przodu – zachęcanie do skakania z dwóch nóg.
- Zabawa w tunel – przechodzenie przez tunel, w tym przygotowany z koca.
- Tańce z muzyką – dzieci swobodnie poruszają się w rytm muzyki.
- Noszenie i przekładanie przedmiotów – przenoszenie lekkich zabawek z miejsca na miejsce.
- Zabawa „Góra – dół” – dzieci naśladują dorosłego, unosząc ręce i kucając.
- Rzut do celu – rzucanie piłeczek do kosza lub obręczy.
- Zabawa „Stop-klatka” – zatrzymywanie się w bezruchu na sygnał (np.: na kłaśnięcie).
- Przenoszenie wody łyżką – delikatne ćwiczenie równowagi.
- Wspinaczka na niski materac – dziecko wspina się i zeskakuje z małej wysokości.
- Tor przeszkód – przechodzenie przez tunele, przeskakiwanie poduszek, czołganie się.
- Skakanie po kamieniach – dzieci przeskakują po wyznaczonych punktach (np.: podkładkach).
- Turlanie – dzieci turlają się po materacu lub podłodze, co stymuluje ich układ przedsionkowy i wzmacnia mięśnie.
- „Pchamy i ciągniemy” – dziecko może siedzieć na kocu, a dorosły delikatnie ciągnie je po podłodze. Zmiana pozycji ciała i różne bodźce wpływają na rozwój motoryki dużej.
- „Toczenie piłki” – dzieci siedzą naprzeciwko siebie i toczą do siebie piłkę, co wspiera koordynację ręka-oko i buduje relacje społeczne.
- „Przytulanki” – dzieci mogą przytulać się do siebie lub do dorosłego, co buduje poczucie bezpieczeństwa i wspiera rozwój emocjonalny.
- Bieganie z przeszkodami – slalom między pachołkami lub maskotkami.
- Zabawa „Uciekaj przed piłką” – dzieci unikają turlającej się piłki.
- Balansowanie na linie – chodzenie po linii wyznaczonej na podłodze.
- Rzucanie do celu – wrzucanie piłeczek do kosza lub kółka hula-hop.
- „Pogodynka” – dzieci naśladują różne zjawiska atmosferyczne, np.: wiatr, deszcz, burza, grzmoty.
- „Zegar” – dzieci naśladują ruchem tykaniem zegara, ding- dong, tik- tak.
- Taniec z chustami – machanie chustkami w rytm muzyki.
- Chodzenie jak zwierzątko – dzieci poruszają się jak np.: kot, żabka, niedźwiedź czy bocian.
- Berek – dotykanka – łapanie i delikatne dotykanie kolegów.
- Skoki przez linę – przeskakiwanie przez leżącą linę lub skakankę.
- Toczenie dużej piłki – współpraca w popychaniu piłki z kolegami.
- „Turlanie beczki” – dorosły lub inne dziecko delikatnie toczy/turla dziecko leżące na materacu, wspierając jego świadomość ciała i orientację w przestrzeni.
- „Przesuwanka” – dzieci leżą na plecach, a dorosły delikatnie przesuwają je po podłodze, chwytając za nogi lub ręce.
- „Spacer w parach” – dzieci trzymają się za ręce i poruszają w różnym tempie (wolno, szybko, na palcach, na piętach), co uczy współpracy i koordynacji ruchowej.

- „Masażyk” – dzieci siedzą jedno za drugim i wykonują delikatne ruchy głaskania, klepania lub uciskania na plecach osoby przed sobą.
- „Balonik” – dziecko wstaje na palce, unosi ręce i udaje, że rośnie jak balon, a potem powoli schodzi powietrze, siadając na podłodze.
- „Lustro” – jedno dziecko pokazuje ruchy, a drugie je naśladuje. Można to robić w parach lub grupach.
- „Dotykamy części ciała” – dorosły mówi nazwę części ciała, a dzieci muszą ją dotknąć, np.: *ręka do kolana, stopa do nosa*.
- Aktywności z pchaczem.
- Manipulacja foremkami w piasku, pełzanie.
- Czworakowanie.

Zabawy na świeżym powietrzu,

- chodzenie po trawie,
- bujanie na sprężynowcach,
- jazda na jeźdźnikach,
- zbieranie liści,
- rysowanie kredą po chodniku,
- zjeżdżanie ze zjeżdżalni,
- jazda na rowerku biegowym,
- wspinanie się po konstrukcji,
- przeciąganie liny.

10. Zapewnienie dzieciom warunków do twórczej ekspresji i kontaktu z różnymi wytworami kultury i sztuki (Standard nr 10)

10.1. Dawanie dziecku swobody do twórczej ekspresji

- Dostarczanie dzieciom materiałów, które są dla nich stale dostępne w ciągu dnia.
- Docenianie wkładu, wysiłku, który dziecko włożyło w swoją pracę.
- Bawienie się z dziećmi w zabawy zaproponowane przez nie same.
- Zadawanie pytań otwartych w rozmowach z dziećmi o ich pomysłach.
- Pozwalanie dziecku na korzystanie z przedmiotów go otaczających w innowacyjny sposób (dbając przy tym o bezpieczeństwo dziecka).
- Zachęcanie do eksperymentowania z różnymi materiałami, technikami i formami wyrazu.
- Unikanie sztywnego narzucania jedynej drogi twórczej. Twórczość opiera się na indywidualności i otwartości na różnorodne pomysły.
- Bycie cierpliwym.
- Łączenie różnych dziedzin sztuki (np.: plastyki, muzyki, tańca, teatru) w jednym projekcie. Dzieci mogą tworzyć, śpiewać, tańczyć i opowiadać historie w ramach jednego tematu, co rozwija ich wyobraźnię i umiejętności pracy w zespole.

10.2. Współorganizowanie przestrzeni zewnętrznej razem z dziećmi, która wspomaga ich twórczą ekspresję przez kontakt z naturą

- Zachęcanie dzieci do współtworzenia w projektowaniu przestrzeni, ponieważ wzmacnia to ich zaangażowanie i poczucie sprawczości.
- uprawianie z dziećmi ziół, warzyw i owoców w donicach, drewnianych skrzyniach, będącymi grządkami, szklarniach czy bezpośrednio w ziemi. Dla młodszych dzieci można wybrać rośliny łatwe w pielęgnacji i bezpieczne w dotyku (zioła, kwiatowa łąka, warzywne, owocowe grządki), rośliny można umieścić na różnych wysokościach, aby dzieci mogły je obserwować i dotykać.

- Narzędzia do pracy w ogrodzie powinny być dostosowane do wzrostu i siły dzieci: małe łopatki, grabki, konewki.
- Ważne jest stworzenie miejsca do przechowywania narzędzi oraz zabawek, które aktualnie nie są używane, np.: skrzynie, pojemniki.
- Używanie naturalnych materiałów, jak kamienie, patyki, liście, które mogą służyć do zabawy.
- W przestrzeni są wyznaczone strefy odpowiadające zainteresowaniom dzieci, np. strefa wspólnego czytania, strefa zabaw konstrukcyjnych, strefa zabaw ruchowych, strefa zabaw plastycznych, strefa zabaw z wodą i piaskiem, strefa zabaw tematycznych, strefa zabaw muzycznych.

10.2. Tworzenie doświadczeń wspierających ekspresję plastyczną

- **Ważny jest proces tworzenia i wkład pracy dziecka, a nie efekt końcowy.**
- Dziecko ma swobodny dostęp do materiałów plastycznych w ciągu dnia, m.in.: kredek, flamastrów, kartek.
- Organizacja działań plastycznych wpływa na atmosferę i pracę twórczą dziecka.
- Opiekun nie udostępnia dzieciom gotowych szablonów (kolorowanek, kart pracy, itp.).
- Opiekun unika zadań wymagających precyzji od dziecka. Proponuje aktywności skupiające się na swobodnej ekspresji.
- Opiekun zachęca dziecko do samodzielnego wykonania pracy. Pomaga dziecku tylko wtedy, gdy jest to konieczne.
- Podczas ekspresji twórczej opiekun rozmawia z dzieckiem i używa określeń cech przedmiotów.
- Można stworzyć galerię prac dzieci znajdujących się na takiej wysokości, aby dzieci mogły też je dostrzec.
- Opiekun umożliwia dzieciom rysowanie i malowanie na dużych arkuszach papieru stwarzając możliwość całkowitej swobody poruszania się, koncentracji i zaangażowania.
- Prace dzieci są elementem dokumentacji rozwoju dziecka.
- Rodzice są poinformowani o przygotowaniu ubrań do pobrudzenia.

10.3. Tworzenie dzieciom możliwości do udziału w zabawach rozwijających ich wrażliwość muzyczną

- muzyka przyczynia się do kształtowania pamięci dziecka, jego zdolności poznawczych i komunikacyjnych oraz koordynacji ruchowej, wzbogaca słownictwo, wzmacnia aparat głosowy i układ oddechowy, harmonizuje napięcie mięśniowe.
- Muzyka wspiera też rozwój emocjonalno-społeczny dzieci, m.in.: pełniąc funkcję relaksacyjną, czy zapobiegając poczuciu samotności. Wspólne słuchanie muzyki, śpiewanie piosenek, czy mówienie wierszyków wspiera nawiązywanie relacji społecznych.
- Ważne jest, aby dzieci miały możliwość poznania różnorodnych gatunków muzycznych (zarówno tekst jak i muzyka muszą być dostosowane do możliwości poznawczych dzieci), a także eksplorowania możliwości swojego głosu oraz brzmienia instrumentów i przedmiotów w swoim otoczeniu.
- Opiekun uważnie wybiera utwory muzyczne, które towarzyszą dzieciom podczas różnych aktywności w ciągu dnia, biorąc pod uwagę indywidualne potrzeby i preferencje dzieci.
- W każdej sali powinny być stworzone warunki, by odtwarzać muzykę dobrej jakości.
- Śpiewanie dzieciom w różnych momentach dnia piosenek dostosowanych do wieku dzieci.
- Wybierając muzykę dla dzieci opiekun przede wszystkim kieruje się tekstem, który ma być prosty i zrozumiały dla dzieci oraz tempem i rytmem.
- Dzieci w czasie pobytu w żłobku mają możliwość poznania i zabawy gotowymi i zrobionymi przez siebie instrumentami.

- Jedną ze stref w sali jest strefa muzyczna.
- Aktywności muzyczne pobudzają ogólną wyobraźnię i inwencję twórczą dziecka (improwizacje rytmiczne, melodyczne, ruchowe, własne interpretacje słuchanych utworów).
- W młodszych grupach należy wprowadzać wyłącznie muzykę na żywo, umożliwiającą bezpośredni kontakt z wykonawcą i instrumentem.

10.4. Udostępnienie dzieciom literatury

- Ważne jest codziennie czytanie utworów literackich – wiersze, bajki, baśnie.
- Rozwijanie wyobraźni poprzez kontakt z literaturą, umożliwiając dzieciom wyrażenie własnych myśli i emocji.
- Używanie właściwej techniki czytania dla dzieci, czyli:
 - zwracanie uwagi na poprawność gramatyczną, wyraźną artykulację i dykcję,
 - omawianie ilustracji na okładce, np.: poprzez zadawanie pytania *Jak myślisz, o czym to będzie?*
 - śledzenie reakcji dzieci na to co i jak opiekun czyta, zwracanie uwagi na mimikę dzieci, gesty i słowa, które wypowiadają,
 - kontrolowanie czasu – skupienie dzieci w tym wieku jest krótkie.
 - wybieranie książek, w których główny bohater jest wyraźnie wyeksponowany i oznacza się pogodnym i radosnym usposobieniem,
 - praca z ilustracjami dobrej jakości, np.: poprzez zapoznanie się opiekuna z twórcami ilustracji dla dzieci i wybieranie ilustracji twórców wysokiej jakości.

Książki powinny być tak umieszczone, aby dzieci mogły swobodnie po nie sięgnąć w każdym momencie dnia.

10.5. Udostępnianie dzieciom obcowania z wytworami sztuki znanych artystów

- W dostępnej literaturze w placówce znajdują się albumy z obrazami znanych twórców, np.: Picassa.
- Podczas prac plastycznych opiekun inspirowuje dzieci obrazami innych artystów pokazując im papierowe kopie z albumów/wydruki i pozwalając się nimi bawić/ wykonywać przez dzieci na nich własne prace.
- Słuchanie z dziećmi muzyki klasycznej cenionych artystów i używanie jej proponując różne aktywności, np.: zabawy ruchowe.
- Przedstawianie znanych dzieł literackich, np.: bajki, baśnie, wiersze. Jednak należy pamiętać, że treść powinna być dostosowana do wieku dziecka.
- Organizowanie razem z pozostałą kadrą przedstawień dla dzieci, inspirowanych sztuką znanych artystów
- Zapraszanie do placówki różnych artystów na wspólne artystyczne aktywności lub prezentowanie ich prac.

10.6. Stwarzanie możliwości doświadczeń dzieci związanych ze sztuką teatralną

- Obcowanie ze sztuką teatralną rozwija ekspresję werbalną i niewerbalną.
- Teatr jest dla dzieci rzeczywistością wyjątkową. Pozwala na kontakt z żywym słowem, dzięki czemu lepiej rozwija się mowa dziecka, wzbogaca słownictwo. Pomaga w rozwijaniu zainteresowań czytaniem, sztuką i muzyką.
- Przygotowując widowisko dla dzieci opiekun powinien pamiętać, aby:
 - miało ono walor artystyczny i edukacyjno-wychowawczy,
 - język był zrozumiały dla dzieci,
 - było w nim wiele ekspresji niewerbalnej, m.in.: za pomocą gestów i mimiki, rekwizytów,
 - prezentowana treść była odpowiednia dla dzieci,
 - charakteryzowało się radością i optymizmem,

- angażowało widownię, np.: pokazywanie gestów, wydawanie dźwięków,
 - istniała możliwość przearanżowania przestrzeni tak, aby była ona atrakcyjną częścią widowiska,
 - stosowane były naprzemienne formy aktywności, które nie wywołują znudzenia małego dziecka jako widza.
- Teatr może być również narzędziem służącym wspieraniu u dzieci poczucia przynależności i wrażliwości na inne osoby. Szczególnie wówczas, gdy opiekun wybiera formy teatralne, oparte jedynie na grze światła i cienia, dźwięków i muzyki, rytmu i kształtu, pantomimy – gestu i mimiki.

W aktywnościach związanych z teatrem najmłodsze dzieci powinny pełnić rolę odbiorców. Dzieci nie powinny być wystawiane na stres poprzez angażowanie ich w przedstawienia dla publiczności, np.: przedstawienia świąteczne czy okolicznościowe.

10.7. Wyrażanie twórczej ekspresji w różnych formach

- Przyroda – spacer , obserwacja przyrody w ogródku żłobkowym, proste eksperymenty z wodą, ziemią, roślinami, odgłosy przyrody, węch.
- Zabawy ruchowe i taneczne: wspólne tańce, zabawy z chustami, swobodny taniec do muzyki, to doskonała forma wyrażania siebie przez ruch, aktywne słuchanie muzyki.
- Teatrzyk i zabawy z pacynkami: dzieci mogą uczestniczyć w zabawach, w których odgrywają różne role. Może to być zabawa w teatrzyk z pacynkami lub prosta forma odgrywania ról. Dzieci mogą tworzyć własne historie, opowiadania, bajki. Nawet jeśli są to tylko pojedyncze słowa lub obrazy, jest to sposób na wyrażanie swoich myśli i emocji.
- Słuchanie muzyki i jej odtwarzanie: muzyka to odgłosy przyrody, szemrzące strumyki, szum drzew, śpiew ptaków, koncert padających kropli deszczu brzęczących o szybę i parapety, odgłosy ulicy.
- Malowanie na dużych formatach: na chodniku (kredą), na większym papierze niż arkusz A3 (flamastrami, kredkami, farbą) zawieszonym poziomo lub pionowo, folii sterczowej (farbą).
- Tworzenie z różnych mas, np.: masa solna, plastelina, glina.
- Tworzenie własnych dzieł, inspirowane pracami znanych artystów (kolaże w stylu Picassa, czy rzeźby w duchu współczesnej sztuki).
- Konstruowanie budowli za pomocą różnych materiałów.
- Odgrywanie ról w różnych strefach tematycznych, np.: pluszakami lub lalkami, bycie lekarzem, nalewanie i picie herbaty.
- Tworzenie instrumentów, które w miarę możliwości są później dostępne w kącie zabaw muzycznych.
- Zabawy z przygotowywaniem różnych mikstur (np.: woda z błotem, woda z trawą, woda z piachem).
- Improwizacje muzyczne, melodyczne dzieci.
- Tworzenie własnych opowiadań do obrazów, ilustracji w książkach.
- Przebieranie się za kogoś (np.: za księżniczkę, superbohatera).

10.8. Wyrażanie twórczej ekspresji przez umożliwienie dzieciom wykorzystywania różnorodnych materiałów

- Materiały plastyczne, do których dzieci mają swobodny dostęp, m.in.: kartki białe i kolorowe, farby, kredki, mazaki, pisaki, flamastry, plastelina, pompony, itp.
- Używanie różnych mas, np.: glina, masa solna, piasek kinetyczny, plastelina, slime.
- Instrumenty: dzwoneczki, grzechotki, dzwonki chromatyczne, trójkąt, bębenki.
- Kukiełki, pacynki, pluszaki, lalki.
- Materiały naturalne: szyszki, kasztany, patyki, woda, błoto, piach, kamienie, liście.

- Przedmioty codziennego użytku: łyżka drewniana, kartonowe pudełko, korki, plastikowe nakrętki.
- Materiały i tkaniny: wstążki, prześcieradło, różne faktury (np.: twarde-miękkie, szorstkie-śliskie).
- Książki: bajki, baśnie, wierszyki, albumy przyrodnicze i artystyczne.
- Kostki z różnymi ilustracjami do tworzenia opowiadań.
- Materiały spożywcze: kasze, nasiona, zioła.

10.9. Poznawanie różnych wytworów kultury

- Oglądanie obrazów, plakatów dzieł sztuki.
- Słuchanie muzyki klasycznej, ludowej.
- Słuchanie piosenek dziecięcych z różnych stron świata (w różnych językach).
- Wspólne tańce (taniec afrykański, hiszpański).
- Słuchanie opowieści z różnych stron świata (afrykańskie opowieści, bajki orientalne).
- Poznawanie świąt z różnych tradycji, kostiumy, dekoracje (np. japońskie lampiony).
- Wykonanie biżuterii np. w stylu afrykańskim.
- Zapoznanie z kulturą ludową (np. hafty, ceramika).
- Wspólne gotowanie (np. pizza, francuskie naleśniki).
- „Podróże”, mapy, globus.

11. Praca na podstawie planu opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnego (Standard nr 11)

Plan OWE jest co roku analizowany i dostosowywany do możliwości żłobków oraz potrzeb dzieci.

Przy aktualizacji planu OWE brane są pod uwagę:

- wnioski z samooceny personelu,
- wnioski z obserwacji pracy personelu,
- opinie rodziców,
- opinie dyrektora żłobka oraz personelu,
- najnowsze osiągnięcia pedagogiki i psychologii małego dziecka.

12. Sposób nadzoru realizacji Planu OWE (Standard nr 12.3)

Nadzór nad realizacją Planu opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnego (OWE) prowadzony jest w sposób planowy i ciągły. Jego celem jest wspieranie jakości działań opiekuńczych, wychowawczych i edukacyjnych oraz zapewnienie spójności realizowanych działań z założeniami Planu OWE.

Realizacja Planu OWE jest nadzorowana, z uwzględnieniem:

- obserwacji aktywności z dziećmi
- przekazywania personelowi informacji zwrotnej na temat pracy z dziećmi
- samooceny pracy personelu z wykorzystaniem przygotowanych arkuszy lub kwestionariuszy.

Nadzór wykonywany jest przez dyrektora żłobka przy wsparciu wyznaczonych przez Dyrektora pracowników. Nadzór realizowany jest na podstawie obserwacji.

Nadzór obejmuje obserwację aktywności personelu w pracy z dziećmi, prowadzoną w naturalnych warunkach codziennego funkcjonowania grup. Obserwacje dotyczą w szczególności organizacji dnia, sposobu wspierania samodzielności dzieci, jakości interakcji, reagowania na potrzeby dzieci oraz realizacji zaplanowanych działań wynikających z Planu OWE. Obserwacje mają charakter

wspierający i rozwojowy. Do obserwacji zaleca się stosowanie arkuszy samooceny pracy personelu.

Istotnym elementem nadzoru jest przekazywanie personelowi informacji zwrotnej na temat pracy z dziećmi. Informacja zwrotna przekazywana jest w sposób konstruktywny i obiektywny, z poszanowaniem doświadczenia i kompetencji pracowników, zarówno w formie bieżących rozmów, jak i podczas zaplanowanych spotkań zespołu. Jej celem jest wzmacnianie dobrych praktyk, omawianie obszarów wymagających doskonalenia oraz wspólne poszukiwanie rozwiązań. Podczas informacji zwrotnej należy skupić się na faktach. Informacja zwrotna powinna być wzmacniająca i służąca doskonaleniu warsztatu pracy.

Nadzór nad realizacją Planu OWE uwzględnia również samoocenę pracy personelu, prowadzoną z wykorzystaniem przygotowanych ankiet. Samoocena umożliwia pracownikom refleksję nad własną praktyką, ocenę stopnia realizacji założeń Planu OWE oraz identyfikację potrzeb rozwojowych. Wyniki samooceny stanowią punkt wyjścia do rozmów wspierających oraz planowania dalszych działań doskonalących.

Wnioski płynące z obserwacji, informacji zwrotnej oraz samooceny wykorzystywane są do bieżącej aktualizacji działań, wzmacniania jakości pracy zespołu oraz rozwoju praktyki opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnej w żłobku.